

Написано от Христо Христов
Петък, 08 Август 2014 18:08

Подготовката за предстоящите предсрочни парламентарни избори, активни действия за справяне с бедствията в страната, казуса със стратегическия за Русия проект „Южен поток“, финансовите проблеми в страната – това са само част от най-важните предизвикателства пред служебния кабинет Близнашки в ограниченото от Конституцията време, в което той ще работи.

Съществува обаче и един друг важен проблем, който през всичките 25 години от рухването на комунистическия режим различните правителства и мнозинства, които са се определяли като десни и реформаторски, са го подценявали.

Става дума за категоричното разделяне с комунистическото минало и различните негови остатъци и проявления, които продължават да действат възпиращо на демократичния процес в страната.

Неосъществената реформа в разузнавателните служби

Един от най-трудните и непоследователни политики е реформата в службите за сигурност на Република България. В началото на 1990 г. Държавна сигурност беше набързо трансформирана от БКП в „нови“ специални служби по съветски образец, както в СССР КГБ се нагаждаше към новите обществено-политически условия. Така в България още преди БКП да се преименува тя направи това с комунистическите тоталитарни служби.

На практика в уж новите структури на сигурността останаха да работят кадри закърмени с репресивните методи на комунистическия силов апарат и обучени в

Написано от Христо Христов
Петък, 08 Август 2014 18:08

школите на КГБ, полагайки клетва в „безпределна вяроност“ към дружбата със Съветския съюз, тоест, кълнейки се във вяроност на чужда държава.

Същото положение важи с пълна сила и за личния състав на Разузнавателното управление на Генералния щаб на Българската народна армия (военното разузнаване), структурно, оперативно, кадрово и идеологическо закалявано в продължение на над 4 десетилетия от по-големия си „брат“ в лицето на Главно разузнавателно управление (ГРУ) на Въръжените сили на СССР.

Политическата слабост и посткомунистическата конюнктура

Кабинетът Попов, в който участваха и представители на СДС, направи опит да вдигне завесата за истината на репресивния апарат на комунистическата партия, като излезе с [единствения досега официален правителствен доклад за дейността на Държавна сигурност](#), но кадрите не бяха пипнати.

Министърът на вътрешните работи Йордан Соколов в правителството на СДС с премиер Филип Димитров освободи значителен брой офицери от Държавна сигурност на ръководни постове в МВР и регионалните му структури в страната, но впоследствие следващите правителства върнаха повечето от тях, като този процес беше задействат с пълна сила при еднoпартийния кабинет на БСП начело с Жан Виденов.

При правителството на Обединените демократични сили (ОДС) с премиер Иван Костов беше направен огромен компромис с общественото настроение за разкриване на сътрудниците на комунистическите тоталитарни служби. В първия закон за досиетата демократичните сили приеха текст, който забраняваше огласяването на сътрудниците на ДС във властта, ако те са превербувани от „новите“ служби за сигурност – т. нар. реактивирани сътрудници. Чрез този ход мнозина агенти на Държавна сигурност бяха формално прикрити като чрез този акт те бяха поставени в зависимост от тогавашното управление на демократите.

Написано от Христо Христов
Петък, 08 Август 2014 18:08

Правителството на ОДС, което имаше пълната власт в продължение на цял мандат, нито което и да е друго парламентарно мнозинство след това не извърши реформа в разузнавателните структури на демократична България: Националната разузнавателна служба (НРС) – правопреемник от 1990 г. на Първо главно управление на ДС и служба „Военна информация“ (СВИ) – правопреемник на Разузнавателното управление на Генералния щаб (РУ-ГЩ) на БНА от 1991 г. Към тях трябва да се прибави и още една специална структура за сигурност – Националната служба за охрана, правопреемник от 1990 г. на Пето управление на ДС – Управление за безопасност и охрана (УБО), известно още като преторианската гвардия на Тодор Живков и отговарящо за пълното битово обслужване на комунистическата върхушка.

И трите структури имат привилегиата да осъществяват дейността си в продължение на 25 години без устройствени закони и на практика без контрол. В по-голямата си част през този четвърт век от падането на комунизма те се ръководят от бивши кадрови служители на ДС или Разузнавателното управление на Генералния щаб на БНА, а същото важи и за голяма част от ръководния им състав.

През 1998-1999 г. в СДС се заговори за приемането на законодателно решение за разузнавателната общност, която да засегне НРС и НСО, а също така и военното разузнаване, но до това така и не се стигна главно заради разногласия между изпълнителна власт в лицето на Иван Костов и президента Петър Стоянов. По силата на укази на председателя на Държавния съвет, впоследствие председател-президент Петър Младенов от 1990 г. НРС и НСО са структури, които от МВР-ДС преминават на подчинение на държавния глава, положение, което е запазено и до днес.

В края на управлението си, през есента на 2012 г., за първи път след 1989 г. ГЕРБ внесе за публично обсъждане пакет от законопроекти, с се целеше цялостна реформа в сектор „Сигурност“, включващи приемането на устройствени закони за разузнавателните структури НРС и СВИ, както и за НСО. Законопроектите бяха приети на първо четене, но предсрочната оставка на кабинета Борисов попречи на тяхното окончателно приемане. Така остана старото положение, при което разузнавателните служби останаха в „плаващо“ положение – без контрол и с възможност да се нагаждат според конюнктурата на политическото мнозинство.

Извиването на ръце и раждането на параграф 12

Написано от Христо Христов
Петък, 08 Август 2014 18:08

Освен всички власти законът за досиетата от 2006 г. трябваше да освети и ръководните служители в съвременните специални служби. Това обаче не стана. В последния момент НРС и СВИ „извиха” ръцете на тогавашното управление в лицето на тройната коалиция БСП, ДПС и НДСВ, което опъна чадър върху хората на комунистическите тоталитарни служби в съвременните разузнавателни структури на България.

Забраната за оповестяването на кадровите служители на ДС и РУ-ГЩ, респективно на оперативните работници, клеели се във вярност на СССР и обучавани в школите на КГБ и ГРУ, стана известна като параграф 12 от преходните и заключителни разпоредби в закона за досиетата.

НРС и СВИ тогава се мотивираха, че разкриването на сътрудниците ще навреди на националната сигурност на България и ще застраши живота на разузнавачи, които продължават да работят зад граница.

Отмяната на параграф 12

През декември 2012 г. обаче с [гласовете на ГЕРБ и Синята коалиция](#) 41-то Народно събрание, в контекста на внесените от управлението на ГЕРБ пакет от законопроекти за реформа в сектор „Сигурност”, беше свален „чадъра” на параграф 12.

В резултат на това Комисията по досиетата получи правото да обяви сътрудниците на ръководни постове в НРС и СВИ, съответно от началник на отдел и началник на секция нагоре до директор на служба, от 10 ноември 1989 г. насам.

За това обаче НРС и СВИ трябваше да предадат щатните разписания на Комисията по досиетата, по които тя следваше да провери и оповести кои ръководни кадри в двете съвременни разузнавателни структури на България в миналото и в настоящето са свързани с комунистическите тоталитарни служби.

Написано от Христо Христов
Петък, 08 Август 2014 18:08

Съпротивата срещу изпълнението на параграф 12

НРС и СВИ обаче не изпълниха закона и негласно го бойкотираха като отказаха да предадат щатните си разписания на Комисията по досиетата. За това не допринесе дори [срещата на ръководителите на двете служби при президента Росен Плевнелиев](#) през април 2013 г., инициирана от председателя на Комисията по досиетата Евтим Костадинов. Шефовете на НРС и СВИ не спазиха обещанието си, дадено пред държавния глава и до ден днешен законът не е изпълнен.

През 20-те месеца, откакто параграф 12 не съществува в правния мир специалните разузнавателни служби се опитаха да блокират изпълнението на закона.

Служебният кабинет на Райков не съдейства за дисциплинирането на безконтролните специални разузнавателни служби. Напротив, в лицето на премиера Марин Райков те намериха съюзник. След гафа с назначаването на един агент на ДС за зам.-министър по икономиката, отговарящ на енергетиката, служебният министър-председател се опита да уязви Комисията по досиетата и да омаловажи случая, заявявайки на всеослушание, че „досиетата са част от чалгата на прехода”.

В лицето на отишлия вече в историята управление на БСП и ДПС, сформирали кабинета Орешарски, те видяха политически съюзник.

Първо, чрез група депутати от БСП и „Атака” през септември 2013 г. в 42-то Народно събрание беше внесен законопроект, чиято цел беше буквално [да се върне силата на отменения параграф 12.](#)

Въпреки че той беше приет на първо четете, впоследствие неочаквано ДПС не подкрепи законопроекта и той не беше приет.

Последва втора атака. Този път срещу съществуването на самата Комисия по досиетата, като [кръгът около председателя на БСП Сергей Станишев се обяви за закриване на независимия държавен орган,](#) чието създаване беше

Написано от Христо Христов
Петък, 08 Август 2014 18:08

подкрепила през 2006 г. и гласуваха втори мандат през месец май 2012 г.

Закриването на Комисията по досиета така и не срещна подкрепата на ДПС, въпреки серията от публични изяви на представители на професионалните организации на бившите служители на ДС, които се обърнаха със специално писмо до председателя на 42-то Народно събрание Михаил Миков за закриване на Комисията.

Без подкрепа на коалиционния си партньор БСП не успя да осъществи и този опит да спре процеса на отварянето на досиета.

Третият опит да бъде блокиран достъпа до архивите на комунистическите тоталитарни служби беше направен в последните дни от съществуването на 42-то Народно събрание. В лицето на няколко депутати, отцепници от ГЕРБ и БСП специалните разузнавателни служби намериха законодателно лоби за внасянето на [законопроект, чрез който се целеше налагане на ембарго върху достъпа до документи,](#) отнасящи се до чужди лица, включително и върху огромна част от архивите, свързани с конкретното сътрудничество на ДС и РУ-ГЩ с КГБ и ГРУ.

За щастие този законопроект освен че показва големия страх на разузнавателните служби и интересът им да бранят комунистическото минало определи 25 години друго не беше постигнато, тъй като парламентът беше разпуснат.

Възможностите пред служебния кабинет Близнашки

Въпреки че е ограничен във времето служебният кабинет с премиер Георги Близнашки би могъл да покаже, че действително работи в интерес на гражданското общество и покаже на специалните служби, че върховенството на закона е първостепенна политика и се отнася до всички, включително и до тях, които в продължение вече на 25 години се поставят над закона.

В тази насока поле на действие имат както самия министър-председател, така и

Написано от Христо Христов
Петък, 08 Август 2014 18:08

вицепремиерът по правосъдието, вътрешен ред и сигурност Христо Иванов, който по силата на ресора си трябва да отговаря за контрола над специалните служби, включително и разузнавателните; министърът на отбраната Велизар Шаламанов, на чието пряко подчинение е директорът на служба „Военна информация“; министърът на външните работи Даниел Митов дотолкова, доколкото разузнавателните служби използват дипломатическото прикритие за извеждането на някои свои служители с минало в ДС или РУ-ГЩ.

Не на последно място самият президент Росен Плевнелиев трябва еднозначно да изиска от директора на НРС изпълнението на закона за досиетата в частност на отпадналия параграф 12, тъй като Националната разузнавателна служба е на пряко подчинение на държавния глава.

Това са хората, от които зависи да падне последната крепост на комунистическите тоталитарни служби чрез тяхното присъствие в съвременните разузнавателни структури за сигурност на България. Между другото в контекста на кризата в Украйна и активната дейност на разузнавателните органи нашата страна не представлява трудност за разгадаване от руското разузнаване, тъй като то има наготово досиетата на онези служители на НРС и СВИ, които някога са завършили школи в СССР. На практика Кремъл знае всичко за тези служители и тяхното разконспириране по този елементарен начин е директна заплаха за националната сигурност на България, тъй като тя се ръководи от хора, за които една държава, нечлен на Европейския съюз и НАТО, към които нашата страна формално принадлежи, няма тайни.

Колкото по-бързо държавното управление на България осъзнае това, толкова по-добре за страната и нейните европейски и северноатлантически съюзници.

Успех = политическа воля

На пръв поглед привеждането в изпълнение на отпадането на параграф 12 от закона за досиетата и огласяването на хората на КГБ и ГРУ в съвременните разузнавателни служби изглежда лесно решение. То обаче винаги се сблъсква с една невидима за широкото гражданство съпротива и липсата на сериозна политическа воля, която да надделее над безконтролните служби.

Написано от Христо Христов
Петък, 08 Август 2014 18:08

Лично аз съм скептик, че служебният кабинет Близнашки ще предприеме енергични действия в тази посока, но най-малкото, което може да направи, е да покаже желание. Близкото бъдеще ще покаже дали прогнозата ми ще бъде категорично опровергана.

По вероятно е следващото управление, ако то е по-различно от БСП + (коалиционен партньор) да извърви тази 25-годишна крачка при наличие на политическа воля. Миналата седмица ГЕРБ дадоха заявка, че при едно бъдещо тяхно управление ще започнат там, където предсрочно свършиха, а именно в реформирането на сектора „Сигурност”.

Намерението да бъде въведена „тиха” лустрация във всички специални служби чрез задължителна предварителна проверка за принадлежност към комунистическите тоталитарни служби, както и изпълнението на закона за досиетата от всички държавни институции (разбирай в това число НРС и СВИ) говори, че ГЕРБ дава заявка за такава политическа воля, която да разрежи казуса с параграф 12. Изборите през октомври 2014 г. ще дадат отговор дали проблемът ще бъде разрешен един път завинаги или променливата политическа конюнктура ще го превърне трайно в параграф 22.